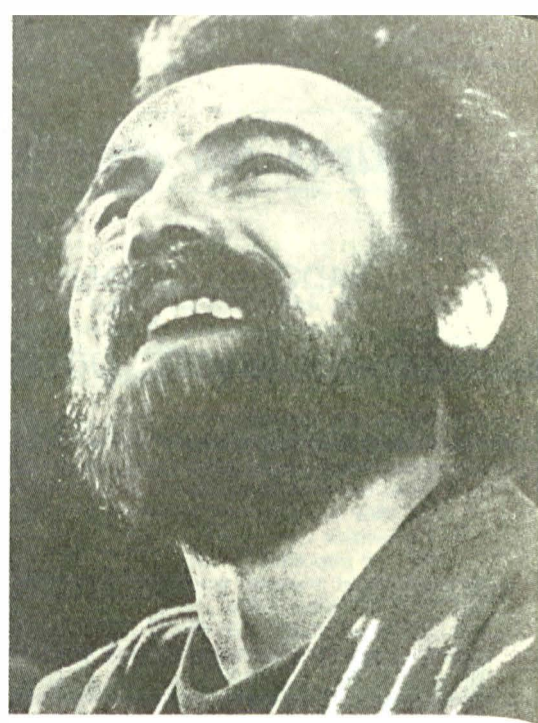

mărturii de creație

ISKY ARPAD

Interpretarea - o redescoperire a omului

În stagiunea aceasta, am avut fericirea să joc trei roluri excelente: Eugen din drama lui Theodor Mănescu *Noaptea pe asfalt*, Tulio din *Generoasa* Fundație de Antonio Buero Vallejo și Cain din piesa lui Sütő András *Cain și Abel*. Intr-un fel, sunt roluri convergente: toate cele trei personaje trăiesc într-o permanentă revoltă, nu vor să accepte situațiile date, refuză minciuna convențională. Mistuitoarea lor sete de adevăr se manifestă în primul rînd printr-o pasiune aproape exaltată, prin porniri explozive.

Cea mai periculoasă capcană, pe care trebuie să-o evit, a fost manierismul pasiunii. M-am confruntat cu această tentație chiar de la primul rol, cel al lui Eugen: deși personajul mă atrăgea spre repetate explozii emoționale, mi-am dat seama la timp că, dimpotrivă, cheia rolului se află în tăceri — clipe care pregătesc erupția. În aceste momente se concentrează, ca într-un focar, dilema: atunci, situația se încarcă de tensiune dramatică, de explozivul necesar pentru urlet. Or, dacă Eugen, Tulio, Cain urlă aproape identic, de tăcut, ei tac diferit. Cred că înțelegerea acestui fapt poate da antidotul manierismului.

Problema mea, în aceste roluri, a fost, deci, cum, *prin ce mijloace*, să realizez aceste diferențe ale tăcerii. Mă surprinde propria mea formulare: mijloacele de interpretare sînt problema cea mai dificilă pentru actor. Convingerea mea e că nu există procedee universale valabile. După Thomas Mann, scriitor este cel care nu știe să scrie. Prin analogie, actorul ar fi cel care nu știe să vorbească, să se miște etc., care, deci, învață, pentru fiecare rol anume, să vorbească, să se miște. În consecință, nu anamite mișcări trebuie învățate, ci omul, în totalitatea lui. Zi de zi, trebuie să redescoperim, în meseria noastră, omul. Și, dat fiind faptul că astăzi chiar *da* sau *nu* se spune altfel decît ieri, iar minci, cu siguranță, se va rosti altfel decît azi, actorul trebuie să depisteze orice modificare în modul de viață, în comportarea oamenilor, și trebuie să le transfigureze în mijloace de expresie. Mi se pare că indiferența sau (în mod ciudat) chiar protestul actorului față de permanenta reînnoire a mijloacelor de expresie —

chestiune vitală, nu numai a actorului, ci a existenței teatrului însuși — seamănă cu protestele muncitorilor din secolul trecut împotriva mașinilor, împotriva mecanizării. Actorul care nu are puterea să se reînnoiască pentru fiecare rol devine, inevitabil, după un timp, anacronic.

Nu am intenția să reiau o depășită controversă în legătură cu tipul de actor intelectual și tipul de actor intuitiv; dar cred că, fără a înțelege fondul ideologic al piesei, nici cel mai intuitiv actor nu poate ajunge la adevărul personajului. Pentru a construi rolul, actorul trebuie să pornească de la a-și formula ideile acestuia. Deci, actorul trebuie să știe despre om cel puțin atît cît știe autorul piesei.

În accepțiunea mea, contactul cu publicul nu se realizează de la clipă la clipă, servindu-i mereu găselnițe care să-l seducă, să nu-l lase să răsuflă, ci abia în totalitatea interpretării, prin mesajul rolului. Cred că de aici izvorăște pasiunea mea pentru explorarea substratului intelectual al creației. Idealul meu de actor este cel ce știe nu numai să se facă admirat pentru dicție și ținută, ci acela care, prin întreaga sa personalitate, se identifică, în ochii spectatorilor, cu un anume adevăr. Procesul de creație ar consta, deci, în asimilarea adevărului operei, urmata de descoperirea (sau inventarea?) personajului. Aceste operațiuni sînt complementare creației dramaturgului. Sînt arhicunoscute exemple de dramaturgi care s-au consacrat scenei datorită unor actori în stare să însușească schema dramatică, prin personaje vii, descoperind, în cele câteva înșușiri date, omul întreg și locul lui în conexiunea internă a piesei. Sînt cunoscute și cazuri în care potențialul creator al actorului a sugerat dramaturgului roluri excelente. Este vorba, deci, de un raport de dependență reciprocă.